

Helden!

MENSEN DIE DE WERELD
MOOIER MAAKTEN

Janny van der Molen

met illustraties van Els van Egeraat

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Inhoud

Voor je begint met lezen 8

Mahatma Gandhi: Hoe een kleine man met een wandelstok zijn
land wilde bevrijden met een handvol zout 10

Mikul maakt de wandeling van zijn leven

Aletta Jacobs: De vrouw die vocht voor gelijke rechten voor mannen
en vrouwen 46

Francien en het geheim van het gele lintje

Nelson Mandela: De man die 27 jaar gevangenzat om... vrede te brengen 82

Een brief uit Kaapstad

Charles Dickens: De man die arme kinderen een stem en gezicht gaf 118

Het heertje van de schoenpoetsfabriek

Nkosi Johnson: De jongen die 'gewoon' kind wilde zijn 152

Je hoeft niet bang voor mij te zijn!

Michail Gorbatsjov: De man die Oost en West weer samenbracht 192

De brief van Max

Anne Frank: Het meisje dat de moed nooit opgaf 230

Elske krijgt een boek

Martin Luther King en Barack Obama: Een strijder voor gelijke
rechten en een brenger van hoop 260

Opa's geheim

Maria Montessori: De vrouw die het onderwijs op z'n kop zette 296

Help mij het zelf te doen!

Florence Nightingale: De engel met de lantaarn 328

De kist van Florence

Malala Yousafzai: Een kind kan de wereld veranderen 364

Ik heb een (boze) droom

Echt gebeurd? 397

Mahatma Gandhi

Hoe een kleine man met een wandelstok zijn land wilde bevrijden met een handvol zout

INDIA, 1869–1948

India is een enorm land, vijfenzeventig keer zo groot als Nederland. Het ligt hier ver vandaan. In de tijd waarin zich dit verhaal afspeelt, woonden er ongeveer 300 miljoen mensen. Sinds 1858 was het land ‘bezit’ van Groot-Brittannië. De Britten konden India goed gebruiken voor de handel en vonden het geweldig dat ze de baas waren in zo’n enorm groot land dat deel uitmaakte van een nog veel groter Brits Rijk. Groot-Brittannië had namelijk nog veel meer koloniën.

11

In dit land werd Mohandas Karamchand Gandhi in 1869 geboren. Later zouden de mensen hem Mahatma noemen, dat betekent ‘grote ziel’ en is een eretitel voor een bijzonder wijs mens. Die titel verdiende Gandhi omdat hij zich zijn hele leven inzette voor gelijke rechten voor iedereen en voor een onafhankelijk India.

Gandhi werd geboren in Porbandar aan de westkust van India. Toen hij dertien jaar was, trouwde Gandhi met Kasturba. In die tijd was het heel gewoon dat ouders een man of vrouw voor hun kind uitzochten en ze al jong lieten trouwen. Gandhi zou later geen gelegenheid voorbij laten gaan om de mensen te vertellen dat hij kinderhuwelijken vreselijk vond. Dat wil niet zeggen dat hij niet gelukkig was met Kasturba. Ze steunden elkaar door dik en dun en waren ruim zestig jaar getrouwd toen Kasturba stierf.

Gandhi studeerde rechten in Groot-Brittannië en kon daarna een baan krijgen in Zuid-Afrika, een land dat destijds nog bij Groot-Brittannië hoorde. Toen hij per trein onderweg was naar de Zuid-

HELDEN!

Afrikaanse stad Pretoria, gebeurde er iets dat zijn leven voor altijd veranderde. Hij was in de eerste klas gaan zitten. Daar had hij ook keurig een kaartje voor gekocht. Maar de witte man met wie hij de coupé deelde, maakte bezwaar. Wat dacht die Indiër wel om zomaar tussen de rijke blanken in de trein te gaan zitten! Hij klaagde bij de conducteur. Die zei dat Gandhi moest verhuizen naar de derde klas. Toen Gandhi dat weigerde, werd hij letterlijk uit de trein gegooid.

Deze gebeurtenis schudde Gandhi wakker. Hij was enorm verontwaardigd over het feit dat hij anders en slechter behandeld werd dan de blanken, alleen maar omdat hij Indiër was. Er woonden in die tijd veel Indiërs in Zuid-Afrika. Gandhi besloot zich tegen deze onderdrukking te verzetten. Niet door te vechten met wapens, maar door de Britten met goede argumenten te laten inzien dat ze Indiërs oneerlijk behandelden. Deze manier van 'vechten' wordt vaak 'vreedzaam verzet' genoemd. Gandhi wilde dat alle mensen in het Britse Rijk niet alleen dezelfde plichten, maar ook dezelfde rechten hadden.

12

In Zuid-Afrika dacht Gandhi ook veel na over zijn religie. Gandhi was hindoe, maar had best kritiek op zijn geloof. Hij had bijvoorbeeld veel moeite met het kastenstelsel van het hindoeïsme. Volgens het kastenstelsel word je als mens geboren binnen een bepaalde groep: je kaste. Afhankelijk van je kaste heb je een goed leven, een uitstekend leven of een belabberd leven. Je bent 'veroordeeld' tot de kaste waarin je geboren bent, je kunt er niets aan veranderen. Door goed te leven, kom je misschien in een volgend leven (want daar geloven hindoes in) in een betere, hogere kaste. Er zijn ook mensen die nergens bij horen: de kastelozen. Die hebben het heel moeilijk omdat iedereen ze links laat liggen. Ze zijn in de ogen van strenge hindoes mensen waar je maar beter helemaal geen contact mee kunt hebben, en worden wel 'paria's' of 'onaanraakbaren' genoemd.

Gandhi vond het afschuwelijk dat mensen in kasten werden ingedeeld. In zijn ogen waren alle mensen gelijk. Hij nam het daarom altijd voor de onaanraakbaren op. Gandhi vond het ook belang-

rijk dat mensen respect voor andere religies hebben. In India bijvoorbeeld woonden niet alleen hindoes, maar ook moslims. Die zouden in vrede samen moeten kunnen leven, vond Gandhi. Hij las zelf daarnaast ook de christelijke en joodse Bijbel. Daar stonden ook verstandige dingen in, vond Gandhi.

Gandhi en zijn gezin bleven 21 jaar in Zuid-Afrika. Toen kwamen ze terug naar India. Het was 1915 en de Britten waren daar nog altijd de baas. Het werk dat Gandhi in Zuid-Afrika had gedaan voor een eerlijker samenleving, zette hij in India voort. Op dat moment waren ongeveer 100.000 Britten de baas in India terwijl er 300 miljoen mensen woonden. Gandhi's gedachte was eigenlijk heel eenvoudig: Groot-Brittannië brengt India niets goeds. Het plukt het land en de mensen kaal zonder iets terug te geven. Als 300 miljoen Indiërs besluiten dat ze die 100.000 Britten niet langer in hun land willen hebben, dan moeten ze die in verhouding kleine groep toch weg kunnen krijgen.

Opnieuw wilde Gandhi zijn doel bereiken met goede argumenten en met vreedzaam verzet: vechten dus zonder geweld te gebruiken. Gandhi bedacht steeds acties om de Britten duidelijk te maken dat ze onrechtvaardig handelden. Hij vond dat alle Indiërs aan die acties mee moesten kunnen doen, zodat ze samen werkten aan een beter India.

13

In dit verhaal gaat het om een van Gandhi's acties: de zoutmars. Meestal probeerde Gandhi voor de start van een actie de Britse overheerser op andere gedachten te brengen zodat dit niet nodig was. Dat deed hij ook in het geval van de zoutmars. Gandhi was immers niet uit op ruzie: hij wilde vreedzame oplossingen. Soms besloten de Britten de acties van Gandhi te negeren in de hoop dat het met een sissers af zou lopen. Maar Gandhi werd ook dikwijls opgepakt en bracht veel tijd door in gevangenissen.

Gandhi wilde niet alleen de Britten iets duidelijk maken. Hij vond dat ieder mens zijn bijdrage moest leveren aan een eerlijke wereld waarin iedereen tot zijn recht komt. Daarom moest iedereen

14

zichzelf afvragen of hij wel eerlijk was tegen zijn familie, buren, collega's, kinderen. 'Als je zelf goed behandeld wilt worden, moet je ook goed zijn voor anderen,' zei hij. Gandhi gaf daarom zelf zijn hele leven het goede voorbeeld door goed te zijn voor mensen, eenvoudig te leven, respect te hebben voor mensen die anders dachten en nooit op te geven.

Gandhi werd enorm geliefd. Miljoenen mensen steunden hem in zijn vreedzame verzet tegen Groot-Brittannië. Uiteindelijk kregen zij hun gelijk: in 1947 werd India zelfstandig en vertrokken de Britten. Toch was die onafhankelijkheid niet zo fijn als Gandhi had gehoopt. India werd namelijk opgesplitst in een stuk voor hindoes en een stuk voor moslims (Pakistan). Dat deed Gandhi verdriet, want hij had zijn hele leven gestreden voor gelijkheid van mensen en dat zou juist betekenen dat ze het samen goed zouden hebben in één India. Het liep anders. Ook was er een groep hindoes die het Gandhi kwalijk nam dat hij alle religies gelijk behandelde. Op een middag, toen hij met een paar honderd mensen wilde gaan bidden,

stond een man uit die groep hindoes op en vuurde een aantal schoten. Zo stierf Gandhi, 79 jaar oud.

15

In dit verhaal gaat het over Mikul, een jongen die hoort over de zoutmars van Gandhi. Als hij Gandhi eenmaal in het echt heeft gezien en hem heeft horen spreken, wil hij niets liever dan hem volgen naar de zee.

Mikul maakt de wandeling van zijn leven

DABHAN, INDIA, 13 MAART 1930

‘Mikul, kom eens even hier. Mikul, waar ben je?’

‘Ja, moeder. Ik kom.’

Mikul staat zuchtend op van zijn plekje onder de boom. Mag hij dan niet even tien minuten uitrusten? Hij heeft de hele ochtend zijn vader geholpen die aan de andere kant van het dorp aan het werk is. Er moet een huis worden gebouwd. Een mooi huis voor een van de rijke handelaren uit het dorp. En dat levert vader een paar maanden werk op. Als hij zijn werk goed doet tenminste, anders wordt hij met groot gemak ontslagen. Iedere ochtend gaat Mikul mee naar de bouwplaats om zijn vader te assisteren. Vooral bij het zware werk kan die zijn hulp en kracht goed gebruiken. ’s Middags is hij dan thuis om zijn moeder te helpen. Zo gaat dat als je de oudste bent.

‘Wat moet er gebeuren, moeder?’

‘Ik wil dat je water voor me haalt bij de put. En neem Taran mee. Hij loopt me voortdurend voor de voeten.’

‘Goed.’

Mikul pakt zijn broertje Taran bij de hand. De grond onder hun blote voeten voelt heet. Op dit moment van de dag staat de zon op z’n hoogst aan de hemel. Taran babbelt aan één stuk door. Mikul zegt zo nu en dan ‘ja’ of ‘nee’ of ‘mmm’. Hij vindt het niet erg. Van al zijn broertjes en zusjes, zes in totaal, is Taran een van de liefsten.

Het is niet druk bij de put. ‘Ga jij even hier zitten,’ zegt Mikul tegen Taran. ‘Niet weglopen, hoor.’ Hij laat de kruik langzaam zakken en vult die vol water.

Dan hoort hij Taran: ‘Kijk, jongen! Kijk!’

Mikul kijkt op. Een jongen nadert. Mikul kent zijn gezicht wel. Hij woont aan de andere kant van het dorp. Maar wat doet hij hier? Er is toch ook een put in zijn stuk van het dorp? Mikul houdt de kruik goed vast en pakt met zijn andere hand Taran weer. ‘Kom, we gaan.’

Taran probeert zich los te maken. ‘Spelen!’ zegt hij.

‘Dat zal niet gaan,’ zegt Mikul en hij trekt nu wat harder aan de hand van zijn broertje.

‘Spelen!’ zegt die nog een keer, maar Mikul is niet te vermurwen.

‘We kunnen niet met die jongen spelen,’ sist hij. ‘Hij is een onaanraakbare.’ Het heeft natuurlijk weinig zin dat tegen een driejarig jongetje te zeggen, denkt Mikul. Wat snapt die daar nou van. Hoe kan hij Taran uitleggen dat er nu eenmaal mensen zijn die je beter links kunt laten liggen? Omdat ze er nu eenmaal niet bijhoren. Omdat ze nu eenmaal anders zijn. Slechter, minder. Mensen die je nog niet eens aan zou willen raken uit angst dat iets van hun slechtheid aan je gaat kleven. Als Taran groter wordt, zal hij het wel begrijpen.

‘Ha, mooi,’ zegt moeder tevreden als ze even later het water komen brengen. ‘Dan wil ik nu dat je hout gaat zoeken, Mikul. Ik heb niet

HELDEN!

genoeg meer om te kunnen koken. En blijf niet te lang weg, ik heb je zo hier weer nodig.'

Mikul knikt. Taran staat alweer klaar om mee te gaan, maar dit keer wil moeder dat hij bij de andere kinderen blijft. Als Mikul straks zijn handen vol heeft, zal hij niet achter zijn broertje aan kunnen rennen als die weer eens de benen neemt.

Mikul loopt naar de rand van het dorp. Daar, onder de bomen, zijn vaak genoeg takjes te vinden. Dan hoort hij iemand roepen.

'Hé, Mikul!' Hij kijkt op. Het is Devank, zijn buurjongen. 'Wat ga je doen?'

'Hout halen voor mijn moeder.'

'Mag ik mee?' vraagt Devank.

'Tuurlijk,' zegt Mikul. 'Hoef jij dan niets te doen?'

'Moeder heeft ons allemaal de straat op gestuurd. Ze wil het huis aan kant hebben. Voor als de Mahatma komt.'

'De Mahatma?' zegt Mikul verbaasd.

'Ja, Gandhi.'

